

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักของประเทศ และยังกระจายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ทำให้ท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยรายได้เหล่านั้นจะถูกนำมากระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศในรูปแบบต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือการใช้จ่ายของคนไทยซึ่งเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินภายในประเทศ และยังก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง เช่น ธุรกิจโรงแรม ที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกสินค้าพื้นเมือง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการจ้างงานในอาชีพอีกหลายแขนง รวมถึงการมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้อย่างกว้างขวางในท้องถิ่นต่างๆ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่างออกไป

จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นภาคบริการที่นำรายได้ให้กับประเทศไทยมากถึง 384.36 พันล้านบาท ในปี 2547 และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็น 585.96 พันล้านบาทในปี 2552 และเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศก็มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน โดยในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 5.54 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.12 ในปี 2552

จังหวัดเชียงใหม่นับเป็นศูนย์กลางของจังหวัดในภาคเหนือ โดยเฉพาะเรื่องการท่องเที่ยว ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เนื่องจากความพร้อมในเรื่องสถานที่พักและบริการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ที่หลากหลาย รวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางด้านธรรมชาติอันงดงาม เช่น น้ำตก ถ้ำ ป่า และภูเขา แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ สวนสัตว์ในท่าช้างฟ้ารี สวนสัตว์เชียงใหม่ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น วัดสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศูนย์แสดงศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวเชียงใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์น่าประทับใจ อีกกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ได้เป็นอย่างมากคือ การจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์

ตารางที่ 1.1 สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศปี 2547 – 2552

รายการ	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ ¹ (GDP) (พันล้านบาท)	6,943.90	7,586.34	8,365.34	9,037.77	9,658.74	9,571.40
รายได้จากการท่องเที่ยว ² (พันล้านบาท)	384.36	367.38	482.32	547.78	510.26	585.96
สัดส่วนรายได้จากการ ท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวล รวมในประเทศ (ร้อยละ)	5.54	4.84	5.77	6.06	5.28	6.12

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (www.tourism.go.th)

งานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ ได้จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2549 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2549 - 31 มกราคม 2550 โดยความร่วมมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมวิชาการเกษตร สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชย์สมบัติครบ 60 ปี และฉลองพระชนมายุครบ 80 พรรษา, เพื่อแสดงศักยภาพในการเพาะปลูกพรรณไม้เขตร้อน และนวัตกรรมด้านการเกษตรของไทย, เพื่อส่งเสริมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านพรรณไม้เขตร้อนทั่วโลกและเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จากการจัดงานในครั้งนั้นมีผู้เข้าชมงานจำนวนทั้งสิ้น 3.8 ล้านคน (สำนักบริหารและจัดงานมหกรรมพืชสวนโลก, 2550) สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ (2 ล้านคน) คิดเป็นร้อยละ 190 ผู้เข้าชมงานเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานเฉลี่ย 2,358 บาทต่อคน และใช้ระยะเวลาในการเที่ยวชมงานประมาณ 1.5 วันต่อคน หรือมีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 7,074 ล้านบาท (www.oae.go.th)

ในการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์ 2549 นับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของประเทศและจังหวัดเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี จากตารางที่ 1.2 แสดงให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงที่มีการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์ 2549 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2549 - 31 มกราคม 2550 จะเห็นว่าในปี 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 63.87 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2548 และในปี พ.ศ. 2550 นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 1.75 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ยังทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2549 เพิ่มขึ้นจาก 12,187.18 ล้านบาทในปี 2548 เป็น 19,085.64 ล้านบาทในปี 2549 และเพิ่มขึ้นเป็น 20,777.66 ล้านบาท ในปี 2550 ตามลำดับ จึงถือได้ว่างานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์ 2549 เป็นงานระดับประเทศและระดับนานาชาติ ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชากรในพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์ ขึ้นอีกครั้งในปี 2554

งานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์ 2554 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14 ธันวาคม 2554 ถึง 14 มีนาคม 2555 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ฯ 3 วโรกาสสำคัญของคนไทย คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา 84 พรรษา ในปี พ.ศ. 2554, สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลสมัยที่จะทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในปี 2555 และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา 60 พรรษา ในปี 2555 การจัดงานครั้งนี้ยังถือเป็นการแสดงศักยภาพให้นานาชาติได้ทราบถึงความสามารถของคนไทยด้านการเกษตรรวมถึงเป็นการเผยแพร่ความรู้และเทคโนโลยีด้านพืชสวนให้แก่เกษตรกร นักวิชาการ เยาวชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดวิสัยทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาวิชาชีพพืชสวนให้ก้าวหน้า ตลอดจนเป็นการเพิ่มช่องทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดมากยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบูรณาการด้านพืชสวนระหว่างประเทศต่อไป อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ อันนำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งธุรกิจด้านการนำเข้าส่งออกผลิตภัณฑ์การเกษตร ธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการด้านต่างๆ การจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติ ฯ ราชพฤกษ์ 2554 ครั้งนี้คาดว่าจะมีประชากรจากในประเทศและต่างประเทศประมาณ 2 ล้านคน (20,000 คน/วัน) เข้าชมงานและมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมงานไม่น้อยกว่า 30 ประเทศ (www.royalflora 2011.com)

ตารางที่ 1.2 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2547 - 2552

รายการ	2547	2548	2549	2550	2551	2552
จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย ¹ (ล้านคน)	2.10	2.16	3.54	3.60	3.84	3.10
อัตราการเพิ่ม(%)	+ 9.00	+ 2.81	+ 63.87	+ 1.75	+6.69	-19.28
รายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ¹ (ล้านบาท)	20,831.85	12,187.18	19,085.64	20,777.66	22,928.84	19,112.02
อัตราการเพิ่ม(%)	+ 10.46	- 41.50	+ 56.60	+ 8.87	10.35	-41.15
ผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด ² (GPP) (ล้านบาท)	93,194	110,790	110,840	117,038	124,883	126,486
สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด (ร้อยละ)	22.35	11.00	17.22	17.75	18.36	15.11

ที่มา: 1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ (2553)

2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่างานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2554 เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นในที่นี่จึงศึกษาถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในการเข้าร่วมงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2554 ครั้งนี้ โดยผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานผู้จัดงาน สำหรับเป็นแนวทางในการปรับกลยุทธ์ ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการได้ดียิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมาเที่ยวงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2554 ของนักท่องเที่ยวชาวไทย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในการเข้าร่วมงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2554

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานผู้จัดงาน และผู้ที่สนใจสำหรับใช้เป็นแนวทางในการปรับกลยุทธ์ ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผู้ประกอบการด้านธุรกิจท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการวางแผนการตลาดเพื่อพัฒนาในโอกาสต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษานักท่องเที่ยวที่มาจากนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการที่ขายสินค้าบริเวณพื้นที่จัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2554

1.5 นิยามศัพท์

นักท่องเที่ยวชาวไทย หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นที่อยู่หรือที่พำนักถาวรในประเทศไทย ในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง อาจจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติที่พำนักอาศัยถาวรในประเทศไทยก็ได้ และมีการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นอันมิใช่จังหวัดที่เขามีถิ่นที่อยู่ หรือที่พำนักถาวรนั้น

นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักถาวรในประเทศไทยในต่างจังหวัดที่ไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวแบบไปและกลับได้ภายในวันเดียวกัน และต้องพักค้างคืนในจังหวัดเชียงใหม่หรือจังหวัดใกล้เคียงอาจจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติที่พำนักอาศัยถาวรในประเทศไทยก็ได้

นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักถาวรในประเทศไทยในจังหวัดใกล้เคียงที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวแบบไปและกลับได้ภายในวันเดียวกัน และไม่ต้องพักค้างคืนในจังหวัดเชียงใหม่หรือจังหวัดใกล้เคียงอาจจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติที่พำนักอาศัยถาวรในประเทศไทยก็ได้

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของคนจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน หรือหาความรู้ ซึ่งครอบคลุมถึงการเดินทางเพื่อธุรกิจ ทรายที่ผู้เดินทางยังมีได้ตั้งหลักแหล่งถาวร และไม่ได้รับรายได้เพื่อยังชีพจากเจ้าของถิ่นปลายทาง โดยการท่องเที่ยวยังเป็นผลรวมของประสบการณ์พิเศษกับสัมพันธภาพซึ่งเกิดจากการเดินทางและการพักผ่อนต่างถิ่นเป็นการชั่วคราว โดยมีได้ประกอบอาชีพ